

Oponentský posudek diplomové práce Hany Vildové „Pohádkové vyprávění Ivy Peřinové“

(Ústav české literatury a komparistiky FF UK v Praze, obor Učitelství českého jazyka a literatury pro střední školy)

Cíl práce, její účel a směřování

Cílem předložené diplomové práce je mapovat dramatickou loutkovou tvorbu pro děti Ivy Peřinové, která je dostupná v knižních vydáních, a popsat základní rysy poetiky Ivy Peřinové. Hlediskem nahlížení na vymezený materiál, které si diplomantka zvolila, je analýza pozice vypravěče a jeho proměny, modifikace ve vztahu mezi narativem a dramatem. Cíl je deklarován zřetelně, téma je vymezeno tak, aby jej bylo možné vyřešit na prostoru určeném pro diplomovou práci. Způsob omezení, resp. vymezený úhel pohledu na nahlížení materiálu, se mi zdá ve vztahu k žánru diplomové práce funkční.

Potíže se však vyjeví v momentu textové realizace prvotních předsevzetí. Zobecním-li podle mého soudu hlavní otazník, pak je to vztah mezi analýzou dramatických textů loutkové tvorby a jejím teoretizujícím pozadím, především k tomuto aspektu věci budou směřovat i mé otázky. Diplomantka upozorňuje na to, že textům loutkové tvorby není věnována velká pozornost v odborné literárněvědné literatuře. Vidím to tak, že tato práce by mohla vnést i určitý literárně-teoretický pohled do oblasti recepce loutkových dramát, přesto si myslím, že teoretickému zázemí diplomantka nevěnuje tolik pozornosti, kolik by ve vztahu k materiálu měla.

Metodologie a práce s odbornou literaturou

Jako diskutabilní ve vztahu k práci s odbornou literaturou se mi jeví použití slovníků a příruček literární teorie. Na straně 35 se například píše, že: „Klasické literární příručky definují kramářskou píseň takto: „Jedná se o příběh interpretovaný formou zpěvu kombinovaného s vyprávěním. Vizualní podobu kramářské písně určuje tabule pokreslená dílčími situacemi, jakýmsi komiksem, ovšem bez bublin a bez textu, protože ten je interpretován přímo kramářem. Kramářskou píseň lze zařadit mezi městský folklór.“ Co jsou to však „klasické literární příručky“, nebo co za ně máme považovat, a z jakého pramene se tedy cituje, se však nedozvíme. V soupisu literatury je uveden pouze Slovník literární teorie z roku 1984, ale bylo by jistě ku prospěchu věci zapojit do svých úvah (nejen ke kramářské písni, ale i dalším otázkám) také novější práce tohoto typu, např. Slovník novější literární teorie Müllera a Šidáka (Praha, Academia 2012), nebo Nünningův Lexikon teorie literatury a kultury (Brno, Host 2006). S obdobně koncipovaným tvrzením se setkáme i dále: „Většina pohádkových studií se o této problematice postavy zmiňuje takto: Pohádka silnou čarou rozděluje postavy na kladné a záporné a vykresluje je černobílou technikou. Pohádkový rek musí být bezpodmínečně udatný, ztepilý, ušlechtilý, věrný a důvtipný.“ (s. 51). Co se ale myslí většinou, když je to citát z jedné konkrétní monografie, je opět záhadou.

Práce s odbornou literaturou

Diplomová práce se opírá o studie k dramatu Jiřího Veltruského, na místech, kde z něho vychází, tvrzení přejímá, ale nijak kriticky je nenahlíží. Domnívám se, že v textu se používají zcela synonymně pojmy jako epika, lyrika a próza, poezie (s. 41). Jak tomu rozumět? Pokud je citován Jiří Veltruský, mluví se o epice a lyrice, když na něj diplomantka navazuje, mluví o poezii a prozaickém žánru. Dá se tato terminologická rozkolísanost zdůvodnit ve vztahu, o čem se píše?

Na straně 41 je pak uvedeno: „V próze čtenářům situaci zprostředkovává vypravěč, v poezii lyrický subjekt.“ Dále v textu se pak mluví jen o vypravěči, výpověď je sice pravdivá, ale působí

ojediněle a zcela nadbytečně. Proč je řeč o lyrickém subjektu, když pak není rozvíjen vztah mezi lyrickým subjektem a vypravěčem?

Když diplomantka popisuje komičnost a grotesknost ve hrách Ivy Peřinové, odkáže na Bachtina a tvrdí: „S rozvojem filmu ve 30. letech 20. století se objevuje definice Zdenka Bezděka chápající groteskno v loutkové hře v souvislosti s groteskou filmovou. Žánrové vysvětlení je však poněkud složitější, Michail Bachtin věnoval teoretickému uchopení groteskna rozsáhlou studii, při interpretaci v literárním díle je potřeba zaměřit se více prakticky, proto budu vycházet ze slovníkové definice groteskna.“ (s. 38). Toto tvrzení bych za pádný argument pro nepoužití nebo nerozvíjení teorie a pro upřednostnění slovníkové definice nepovažovala, měla by diplomantka relevantnější vysvětlení?

Další oblastí úvah je diplomantčino pojetí žánru pohádky, při četbě textu práce jsem totiž nabyla dojmu, že s žánrem pohádky je zacházeno příliš schematicky, např. závěru práce, ale i v textu práce se objevují spojení jako „pohádková plochost“ apod.

Za zajímavé naopak považuji povšimnutí ke způsobu dramatizace látky a popis role vypravěče na pomezí mezi komunikačním systémem vnitřním a vnějším, a to v návaznosti na disertační práci Aleše Merenuse.

Hodně pozornosti jsou také postřehy analýzy k zacílení dramatu na dvougenerační publikum, tedy tematizace problematiky dvojího adresáta, v tomto ohledu lituji, že analýza není podpořena odbornou literaturou, toto by byl jeden ze směrů, kudy se případně dále vydat.

Styl a prezentace

Na textu práce je patrné, že četba dramatu Ivy Peřinové diplomantce skýtala potěšení, že ji nadchla především jazyková komika v textech, z diplomové práce jsou vidět momenty, kdy se nad hrami pobavila. Problém je v tom, že často se při pojmenování toho, co je vtipné, ztrácí vtip svůj účinek. Diplomantka se snažila adekvátně vybrat ukázky a citace z děl, jejich analýza by však mohla být detailnější. V práci najdeme úseky textu, kdy se končí citátem ze hry, aniž by pak následovala nějaká sumarizace, či interpretace citovaného. Od citátu by se mělo vycházet, nikoli jím končit. Tímto způsobem se diplomová práce uzavírá i v poslední kapitole.

Bohužel musím konstatovat, že se v textu na řadě míst objevují přehlédnutí, nejvýraznější prohřešky jsou v syntaxi a aktuálním větěném členění, v textu jsou odchylky od pravidelné větěné stavby (především se jedná o anakoluty). Místo toho, aby se recipient soustředil na to, co chce autorka říct, tak si mnohem více musí vzhledem k místům, kde text „skřípe“, všimnout toho, jak je to řečeno. Právě syntax je často příčinou toho, že tvrzení si odporují, nebo jsou formulována nelogicky. Časté chyby jsou dále v přísudku s jako by, autorka píše dohromady, kde by měla psát zvlášť, tedy v případě, kde je „by“ součástí tvaru podmiňovacího způsobu, nebo ve skloňování zájmena „jenž“. Textu by také prospěla větší práce v oblasti synonymie, nesetkávali bychom se s obraty typu: „I sebevíc zákeřnější plán se jim mnohdy nepodaří zrealizovat vinou toho, že ho z nejrůznějších důvodů nedokáží zrealizovat.“ (s. 58). „Literární úroveň těchto textů nebyla na vysoké úrovni.“ Práce se rovněž vyznačuje nadměrným použitím zájmena „onen“. Také se některá tvrzení opakují, což by se dalo eliminovat pečlivější redakcí textu.

Práci by prospělo alespoň ještě jedno editování, a to i s ohledem na závěrečný soupis literatury, který je rozkolísaný. Způsob zápisu není jednotný, u některých položek chybí vydavatel a vnošení. („Císař, Jan. Literatura a loutkové divadlo, Praha, Rimmon-Kenan, Schlomith. Poetika vyprávění.“), nebo chybí tečky za bibliografickými údaji, ani grafická podoba zápisu není jednotná, někde je název titulu kurzívou, ve většině případů však není. U dvou uvedených elektronických zdrojů postrádám datum stažení. Vzhledem k tomu, že se nejedná o nikterak rozsáhlý seznam literatury, čítá asi 19 položek, pak je patrné, že bibliografickým údajům diplomantka nevěnovala náležitou péči.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Práci by rozhodně prospěla větší strukturovanost celku a přesnější rozvržení jednotlivých kapitol (a to i grafické). Při čtení jsem často podléhala pocitu nejistoty, kdy končí a začíná další kapitola. Konkrétněji: otázkou je například funkčnost kapitoly o vývoji loutkářství, snaha je sice vidět v tom, že diplomantka chce poukázat na tendence, na něž Peřinová navazuje, nebo s nimiž naopak vstupuje do určité polemiky. Nemohu se však ubránit dojmu, že práce se stává přínosnější až v okamžiku, kdy se jedná o analýzu jednotlivých dramát. Nicméně i tato oblast by si zasloužila strukturovanější členění textu. Na straně jedné sice oceňuji, že diplomantka se nedrží nějakého výčtového soupisu, že nepostupuje striktně chronologicky a že umí vybraná dramata číst „zobecněně“ a v souvislostech, na straně druhé by ale určitý řád textu pomohl, řád by mohl být zvolen třeba podle poetologických kategorií, jimiž se při čtení a analýze zabývá. Nestalo by se jí pak, že se budou některé záležitosti opakovat.

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě a z důvodů uvedených v posudku ji navrhuji hodnotit známkou **velmi dobře**, nebo **dobře**, a to podle průběhu obhajoby.

V Praze dne 25. 1. 2016

Mgr. Andrea Králíková, Ph.D.